

Виправлення описок і арифметичних помилок у судових рішеннях та виконавчих документах: процесуальні межі та судова практика

Автор: Берназюк Ян

Організація: Верховний Суд

Видання: Конституціоналіст · 2025

Дата публікації: 2026-01-02

Постійна адреса: <https://constitutionalist.com.ua/vypravlennia-opysok-i-aryfmetychnykh-pomylok-u-sudovykh-rishenniakh-ta-vykonavchykh-dokumentakh-protseualni-mezhi-ta-sudova-praktyka-2/>

Відомості про матеріал

НАЦІОНАЛЬНА ШКОЛА СУДДІВ

НАВЧАЛЬНИЙ ЦЕНТР ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ АПАРАТІВ СУДІВ

Програма підготовка та підвищення рівня кваліфікації секретарів судового засідання Верховного Суду

2 вересня 2025 року

Ян БЕРНАЗЮК,

суддя Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду,

доктор юридичних наук, професор

ПОВ'ЯЗАНІ З ТЕМОЮ ЮРИДИЧНІ ПОНЯТТЯ (КАТЕГОРІЇ)

- Верховенство права (rule of law)
- Правова визначеність (legal certainty)
- Справедливість (justice)
- Принцип пропорційності (principle of proportionality)
- Легітимні очікування (legitimate expectations)
- Судовий розсуд (judicial discretion)
- Добросовісність (bona fides)
- Заборона суперечливої поведінки (venire contra factum proprium)
- Ефективний захист
- Мотивованість
- Виконання судового рішення
- Довіра до суду (trust in the judiciary)
- Виправлення описок і арифметичних помилок у судових рішеннях та виконавчих документах

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ

- Описка — це механічна, мимовільна або випадкова граматична помилка, допущена судом при письмовому викладі судового рішення, яка не змінює його суті. Це неточність технічного характеру, яка виникла в процесі підготовки тексту рішення.

- Арифметична помилка — це неточність, допущена судом у визначенні результату підрахунку, яка є наслідком неправильності арифметичних дій. Це може бути пропуск цифри, випадкова перестановка цифр або спотворення результату обчислення.
- Виправлення описок і арифметичних помилок у судових рішеннях та виконавчих документах

ОБМЕЖЕННЯ

- Заборона змінювати суть рішення
- Заборона «прихованої» апеляції
- Заборона погіршувати становища особи
- Виправлення описок і арифметичних помилок у судових рішеннях та виконавчих документах

ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ ОПИСКИ, ЩО ПІДЛЯГАЄ ВИПРАВЛЕННЮ

- Вона має істотний характер і впливає на можливість реалізації рішення.
- До таких помилок належать неправильне написання прізвищ, імен, адрес, дат, номерів документів, або інших фактичних обставин справи.
- Описка не повинна змінювати висновки або мотиви судового рішення. Наприклад, виправлення неправильно зазначених реквізитів договору (номера, дати) вважається опискою, оскільки це спотворює текст рішення, але не змінює його зміст.
- Неправильне відтворення змісту доводів, вимог або позиції учасника справи у судовому рішенні може бути визнане опискою, якщо це створює враження, що суд неправильно зрозумів позицію сторони.
- Виправленню підлягають лише ті описки, які суд допустив сам. Помилки, наявні в документах, наданих сторонами, або у висновках експертів, не виправляються судом в порядку виправлення описок.
- Виправлення описок і арифметичних помилок у судових рішеннях та виконавчих документах

ЩО НЕ ВВАЖАЄТЬСЯ ОПИСКОЮ

- Не є описками помилки, які не викривляють зміст, наприклад, неправильне розташування розділових знаків, неправильні відмінки слів, використання русизмів чи діалектизмів.
- Виправлення, що призводить до зміни суті судового рішення (наприклад, зміна цивільного позивача, погіршення становища засудженого шляхом додавання конфіскації майна), не може бути здійснене під виглядом виправлення описки.
- Виправлення, що фактично змінює або частково змінює резолютивну частину рішення щодо розподілу судових витрат, не є опискою.
- Виправлення описок і арифметичних помилок у судових рішеннях та виконавчих документах

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ АРИФМЕТИЧНОЇ ПОМИЛКИ

- Арифметична помилка може призвести до неправильного розміру стягненої суми, але її виправлення не повинно змінювати суть або зміст судового рішення.
- Виправленню підлягають лише ті арифметичні помилки, які суд допустив сам, а не ті, що містяться у висновках експертів або інших документах.
- Неправильне застосування методик підрахунку або неправильних вихідних даних для обчислень не є арифметичною помилкою.
- Виправлення арифметичної помилки вважається допустимим навіть якщо воно призводить до зміни (зменшення) суми стягнення, якщо сама помилка є очевидною і не змінює суті рішення.
- Виправлення описок і арифметичних помилок у судових рішеннях та виконавчих документах

КОДЕКС АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

- Статті 44 та 231.
- 1. Учасники справи мають право ознайомитися із технічним записом і протоколом судового засідання та протягом п'яти днів з дня проголошення рішення подати письмові зауваження щодо їх неповноти або неправильності.
- 2. Головуючий розглядає зауваження щодо технічного запису і протоколу судового засідання не пізніше п'яти днів з дня їх подання в порядку письмового провадження. За ініціативою суду розгляд зауважень щодо технічного запису і протоколу судового засідання може здійснюватися у судовому засіданні з повідомленням учасників справи.
- 3. Розглянувши зауваження, суд постановляє ухвалу, якою враховує зауваження або мотивовано відхиляє їх.
- Виправлення опісок і арифметичних помилок у судових рішеннях та виконавчих документах

КОДЕКС АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

- Стаття 252. Додаткове судове рішення
- 1. Суд, що ухвалив судове рішення, може за заявою учасника справи чи з власної ініціативи ухвалити додаткове рішення, якщо:
 - 1) щодо однієї із позовних вимог, з приводу якої досліджувалися докази, чи одного з клопотань не ухвалено рішення;
 - 2) суд, вирішивши питання про право, не визначив способу виконання рішення;
 - 3) судом не вирішено питання про судові витрати.
- 2. Заяву про ухвалення додаткового судового рішення може бути подано до закінчення строку на виконання судового рішення.
- 3. Суд, що ухвалив рішення, ухвалює додаткове судове рішення в тому самому складі та порядку протягом десяти днів з дня надходження відповідної заяви.
- Виправлення опісок і арифметичних помилок у судових рішеннях та виконавчих документах

КОДЕКС АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

- Стаття 254. Роз'яснення судового рішення
- 1. За заявою учасника справи, державного виконавця суд роз'яснює ухвалене ним судове рішення, яке набрало законної сили, не змінюючи змісту судового рішення, шляхом постановлення ухвали.
- 2. Подання заяви про роз'яснення судового рішення допускається, якщо воно ще не виконано або не закінчився строк, протягом якого судове рішення може бути подане для примусового виконання.
- 3. Суд розглядає заяву про роз'яснення судового рішення у порядку, в якому було ухвалено відповідне судове рішення, протягом десяти днів з дня її надходження.
- Виправлення опісок і арифметичних помилок у судових рішеннях та виконавчих документах

КОДЕКС АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

- Стаття 243
- ч. 5. Окремим документом викладаються ухвали з питань, зокрема, виправлення опісок і очевидних арифметичних помилок;
- ч. 9. Виправлення в судовому рішенні мають бути застережені перед підписом (підписами) складом суду, який його ухвалив.

- Виправлення описок і арифметичних помилок у судових рішеннях та виконавчих документах

КОДЕКС АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

- Стаття 253.
- 1. Суд, який постановив судові рішення, може з власної ініціативи або за заявою учасника справи чи іншої заінтересованої особи виправити допущені в судовому рішенні цього суду описки, очевидні арифметичні помилки незалежно від того, набрало судові рішення законної сили чи ні.
- 2. Питання про внесення виправлень суд може вирішити в порядку письмового провадження. У разі необхідності суд може розглянути питання внесення виправлень у судові рішення в судовому засіданні з повідомленням учасників справи.
- 3. Заява про внесення виправлень розглядається протягом десяти днів з дня її надходження.
- 4. Ухвалу суду про внесення виправлень у судові рішення чи відмову у внесенні виправлень може бути оскаржено.
- Виправлення описок і арифметичних помилок у судових рішеннях та виконавчих документах

КОДЕКС АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

- Стаття 373
- 7. У разі вирішення питання про виправлення помилки у виконавчому документі суд вносить відповідну ухвалу до Єдиного державного реєстру виконавчих документів.
- Стаття 374
- 1. Суд, який видав виконавчий документ, може за заявою стягувача або боржника виправити помилку, допущену при його оформленні або видачі, чи визнати виконавчий документ таким, що не підлягає виконанню.
- Виправлення описок і арифметичних помилок у судових рішеннях та виконавчих документах

Закон України «Про Конституційний Суд України»

- Стаття 95.
- 1. Суд після офіційного оприлюднення акта Суду може з власної ініціативи або за заявою учасника конституційного провадження, який брав участь у справі, усунути допущені у відповідному акті описки.
- 2. Суд за клопотанням учасника конституційного провадження, який брав участь у справі, може роз'яснити порядок виконання рішення, висновку Суду.
- Після отримання відповідного клопотання Суддя-доповідач упродовж одного місяця здійснює підготовку питання до розгляду на засіданні Суду.
- 3. Про усунення описок або про роз'яснення порядку виконання рішення, висновку Суду постановляється ухвала, яка є складовою відповідного рішення, висновку Суду.
- Виправлення описок і арифметичних помилок у судових рішеннях та виконавчих документах

РЕГЛАМЕНТ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ (постанова від 22 лютого 2018 року № 1-пс/2018)

- § 76.
- 5. Ухвала про усунення описок або про роз'яснення порядку виконання рішення, висновку Суду постановляється на пленарному засіданні Сенату чи Великої палати.

- 6. Ухвала про усунення описок або про роз'яснення порядку виконання рішення, висновку Суду є складовою відповідного рішення, висновку Суду, оприлюднюється на Веб-сайті та розсилається в тому самому порядку, в якому розсилався відповідний акт Суду.
- Виправлення описок і арифметичних помилок у судових рішеннях та виконавчих документах

РЕГЛАМЕНТ ВИЩОЇ РАДИ ПРАВОСУДДЯ (у редакції рішення від 21.11.2023 № 1068/0/15-23)

- 10.11. Член Ради, дисциплінарний інспектор Ради - доповідач, Рада, Дисциплінарна палата можуть своєю ухвалою виправити допущені в ухвалених рішеннях описки, арифметичні помилки.
- Виправлення описок і арифметичних помилок у судових рішеннях та виконавчих документах

РЕГЛАМЕНТ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ СУДДІВ УКРАЇНИ (у редакції рішення від 19 жовтня 2023 року № 119/зп-23)

- п.п. 108, 198-202.
- Комісія може з власної ініціативи або за заявою учасника засідання виправити допущені у відповідному рішенні описки (неточності, редакційні або технічні помилки, які не впливають на зміст рішення) та очевидні арифметичні помилки.
- Член Комісії - доповідач у справі впродовж 7 робочих днів здійснює підготовку питання до розгляду та направляє матеріали головному у засіданні Комісії.
- Рішення про виправлення описок та очевидних арифметичних помилок є складовою відповідного рішення Комісії, оприлюднюється на веб-сайті Комісії у встановленому для оприлюднення рішення порядку.
- Виправлення описок і арифметичних помилок у судових рішеннях та виконавчих документах

РЕГЛАМЕНТ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ (прийнятий на пленарному засіданні Суду 29 травня 2006 року)

- Правило 81. Виправлення помилок в ухвалях і судових рішеннях
- Незалежно від положень щодо перегляду судових рішень та поновлення заяв у реєстрі справ Суд може, з власної ініціативи або за клопотанням сторони, поданим протягом одного місяця від дати проголошення ухвали або судового рішення, виправити описки, неточності в підрахунках чи явні помилки.
- Виправлення описок і арифметичних помилок у судових рішеннях та виконавчих документах

У вересні 2021 року станеться колапс судової гілки влади

- Виявлено усіх судових документів про виправлення описок :
- 1) у 2014 році - 80217,
- 2) у 2015 році – 92908,
- 3) у 2016 році – 90648,
- 4) у 2017 році – 96481,
- 5) у 2018 році – 111033,
- 6) у 2019 році – 116330.
- Тобто, за цей період суддів стало менше майже на 2500, а при цьому кількість документів у ЄДРСР щодо виправлень описок, зросла на 31%.

- Виправлення описок і арифметичних помилок у судових рішеннях та виконавчих документах

ОКРЕМА ДУМКА СУДДІ ВЕЛИКОЇ ПАЛАТИ ВЕРХОВНОГО СУДУ у справі № 990/106/22 (провадження № 11-1243ai22)

- Визначення описки, надане ВП, є надмірно вузьким. Більшість суддів вважає опискою лише технічні помилки (неправильне написання імен, адрес, дат тощо). Таке вузьке тлумачення унеможливорює виправлення інших, не менш важливих, неточностей.
- Описками, які підлягають виправленню, є не лише технічні неточності. Помилкове викладення судом у рішенні змісту позовної заяви, доводів, вимог або позиції учасника справи також є опискою. Це, на його переконання, може викликати в учасника справи сумніви в об'єктивності суду та свідчити про недотримання засади змагальності сторін.
- Виправлення описки, яка стосується невірного викладу позиції сторони, не змінює змісту та суті судового рішення. Навпаки, таке виправлення сприяє тому, щоб судові рішення відображало виключно дійсні обставини справи та відповідало завданням адміністративного судочинства щодо справедливого, неупередженого та своєчасного вирішення спору.
- .
- Виправлення описок і арифметичних помилок у судових рішеннях та виконавчих документах

Рішення ЄСПЛ у справі «Roșca v. Moldova» (Рошка проти Молдови), заява № 6267/02

- Стандарт ЄСПЛ (ст. 6 §1): принцип правової визначеності забороняє ставити під сумнів остаточне рішення; перегляд не може бути «апеляцією під виглядом» процедури виправлення/анулювання.
- У цій справі держава «обнулила» остаточне рішення через надзвичайний перегляд прокурором — це кваліфіковано як порушення. Тобто під виглядом «описки» не можна коригувати резолютивну/мотивувальну частину.
- Виправлення описок і арифметичних помилок допустимі лише як технічні корекції, що не змінюють суті; будь-яка зміна змісту після набрання законної сили — ризик порушення правової визначеності.
- Виправлення описок і арифметичних помилок у судових рішеннях та виконавчих документах

Додаткові джерела

- Берназюк Ян. Верховенство права та його складові: класичні, нові та нетипові принципи https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/components_of_the_rule_of_%20law_bernaziuk.pdf
- Берназюк Ян. Принцип пропорційності (дотримання балансу) як важлива складова верховенства права https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/114_principle_of_proportionality_bernaziuk.pdf
- Берназюк Ян. Технології штучного інтелекту та принцип правової визначеності https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/AI_principal_of_legal_certainly_bernaziuk.pdf
- Берназюк Ян. Право на справедливий суд та принцип правової визначеності: строки у справах про соціальний захист https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/4_presentation_bernaziuk_social_terms_deadlines.pdf
- Берназюк Ян. Принцип рівності та заборони дискримінації під час вирішення приватно-правових та публічно-правих спорів https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/bernaziuk_principle_of_equality_prohibition_of_discrimination.pdf
- Берназюк Ян. Допустимість меж суддівського розсуду та дисциплінарна відповідальність https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/discretion_bernaziuk.pdf

- Берназюк Ян. Мотивованість (обґрунтованість) судового рішення як одна з основних вимог до якості судового рішення (правосуддя) https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/presentation_bernaziuk_motive.pdf
- Берназюк Ян. Інструменти штучного інтелекту та неприпустимість зловживання процесуальними правами https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/AI_abuse_of_procedural_rights.pdf
- Берназюк Ян. Ефективний захист прав особи в адміністративному судочинстві як основа довіри до правосуддя: критерії, межі та особливості досягнення https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/presentation_bernaziuk_effectivenii_zahist.pdf
- Виправлення опісок і арифметичних помилок у судових рішеннях та виконавчих документах

Джерела та матеріали

1. У вересні 2021 року станеться колапс судової гілки влади.
https://zib.com.ua/ua/print/145845-u_veresni_2021_roku_stanetsya_kolaps_sudovoi_gilki_vladi.html
2. ОКРЕМА ДУМКА СУДДІ ВЕЛИКОЇ ПАЛАТИ ВЕРХОВНОГО СУДУ у справі № 990/106/22 (провадження № 11-124зai22).
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/109963771>
3. Додаткові джерела.
https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/components_of_the_rule_of_%20law_bernaziuk.pdf
4. Додаткові джерела. https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/114_principle_of_proportionality_bernaziuk.pdf
5. Додаткові джерела. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/AI_principal_of_legal_certainly_bernaziuk.pdf
6. Додаткові джерела. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/4_presentation_bernaziuk_social_terms_deadlines.pdf
7. Додаткові джерела. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/bernaziuk_principle_of_equality_prohibition_of_discrimination.pdf
8. Додаткові джерела.
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/discretion_bernaziuk.pdf
9. Додаткові джерела.
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/presentation_bernaziuk_motive.pdf
10. Додаткові джерела.
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/AI_abuse_of_procedural_rights.pdf
11. Додаткові джерела. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/presentation_bernaziuk_effectivenii_zahist.pdf

Файли матеріалу

Оригінальний файл автора